

Recenzja

rozprawy doktorskiej lek. med. **Anny Kamili Woźnickiej** pt. **„Przydatność podłużnego odkształcenia mięśnia sercowego oraz markerów laboratoryjnych w prognozowaniu rozwoju zaburzeń tolerancji wysiłku u chorych po zawale serca z uniesieniem odcinka ST”**

Przedstawiona mi do oceny praca ma typowy dla rozprawy doktorskiej układ i zawiera następujące części: wstęp, cel pracy, materiał i metody, wyniki, omówienie, ograniczenia pracy i wnioski. Rozprawa liczy 135 stron, zawiera 185 pozycji piśmiennictwa, 17 rycin, 12 tabel, co stanowi materiał adekwatny do zakresu poruszanych w pracy zagadnień. Praca przygotowana jest przejrzysto i nowocześnie – użyta w niej poprawna polszczyzna ułatwia lekturę, zrozumienie i analizę interesujących danych uzyskanych przez Autorkę.

Tematem rozprawy jest **Przydatność podłużnego odkształcenia mięśnia sercowego oraz markerów laboratoryjnych w prognozowaniu rozwoju zaburzeń tolerancji wysiłku u chorych po zawale serca z uniesieniem odcinka ST**. Temat jest niezwykle ciekawy, ponieważ dotyczy dwóch nowych parametrów, jakimi są: podłużne odkształcenie mięśnia sercowego (GLS) oraz nowy marker laboratoryjny (białko ST-2) u chorych po zawale serca.

Zawał serca jest powszechną chorobą prowadzącą w istotnym stopniu do powstania niewydolności krążenia. Liczba chorych po przeżytym zawale serca będzie niestety tylko wzrastać w naszym społeczeństwie wraz z narastającym rozpowszechnieniem otyłości, cukrzycy i palenia tytoniu. Co więcej, wraz z rozwojem nowoczesnego leczenia interwencyjnego i farmakologicznego liczba chorych, która przeżyje pierwszy i następny zawał będzie również rosła. Wprowadzenie nowych markerów, które pozwolą na zidentyfikowanie grupy o potencjalnie niekorzystnym przebiegu klinicznym, szczególnie we wczesnym okresie, w trakcie hospitalizacji, jest niezwykle ważne. Obecnie stosowane metody identyfikacji ww. chorych, i to zarówno echokardiograficzne, jak i biochemiczne, są niedoskonałe.

Zatem możliwość dodania nowych markerów zwiększających wartość prognostyczną

odkształcenia podłużnego oraz markerów laboratoryjnych, w szczególności białka ST-2, może stanowić niezwykle ważne zagadnienie kliniczne. Dodatkowo, również ze względu na łatwość oznaczania, zarówno odkształcenia podłużnego, jak i poziomego białka ST-2 w surowicy, wyniki tej pracy mogą mieć natychmiastowe implikacje kliniczne i terapeutyczne.

Współczesne rozpoznanie i leczenie pozawałowej niewydolności krążenia stanowi trudny i złożony problem kliniczny, ponieważ zazwyczaj w pierwszym okresie rozwoju choroby wywołuje niecharakterystyczne objawy, a nawet może przebiegać bezobjawowo. We wczesnej diagnostyce bierze się pod uwagę ocenę stanu klinicznego, wyniki badań obrazowych (Echokardiografia, CT, MRI) i laboratoryjnych (Troponina, BNP).

Szacuje się, że u ok. 40% chorych po zawale serca dochodzi do rozwoju niewydolności krążenia. W piśmiennictwie istnieją nieliczne publikacje na temat nowych obiektywnych metod selekcji pacjentów o wysokim ryzyku rozwoju niewydolności krążenia. Brakuje natomiast publikacji dotyczących badań nad zależnością między stopniem odkształcenia podłużnego połączonego z oznaczaniem poziomego białka ST-2 a skutkami klinicznymi.

Dlatego też temat pracy lek. med. **Anny Kamili Woźnickiej** należy uznać za poznawczo i twórczo istotny.

Tytuł pracy właściwie odzwierciedla treść rozprawy.

We **Wstępie** Autorka zapoznaje czytelnika z epidemiologią pozawałowej niewydolności serca oraz omawia mechanizmy immunologiczne, morfologiczne i hemodynamiczne przebudowy. Opisuje miejsce echokardiografii w ocenie funkcji skurczowej i rozkurczowej, a także przedstawia spiroergometrię jako narzędzie diagnostyczne i prognostyczne.

Następnie omawia troponiny sercowe, peptydy natriuretyczne i układ ST-2/II-33 jako niekwestionowane markery uszkodzenia komórek sercowych. W sposób przystępny, dydaktyczny i przemyślany opisuje czynniki wpływające na komórkowe mechanizmy pozawałowej przebudowy lewej komory.

Dużą część wstępu Doktorantka poświęca omówieniu układu ST-2/II-33 oraz ocenie echokardiograficznej funkcji rozkurczowej i odkształcenia podłużnego. Wstęp jest

obszerny i bardzo dobrze opracowany pod względem merytorycznym – stanowi wartościowy element rozprawy, a zarazem użyteczne wprowadzenie do poruszanych w pracy zagadnień. Na 41 stronach Autorka dokumentuje głęboką znajomość piśmiennictwa naukowego i orientację w zagadnieniach związanych z rolą odkształcenia mięśnia sercowego w kierunku podłużnym, ze szczególnym uwzględnieniem funkcji rozkurczowej lewej komory (tu Doktorantka załącza bardzo pomocne informacje o wadze spiroergometrii jako narzędzia diagnostycznego i prognostycznego) oraz zamieszcza charakterystykę wybranych markerów biochemicznych tj. troponin sercowych, peptydów natriuretycznych, układu ST-2/II-33.

Cel badania został przedstawiony jednoznacznie, a jego precyzyjny wybór jest wyczerpująco przedyskutowany i dobrze uzasadniony, zarówno pod względem poznawczym, jak i w aspekcie praktycznym analizowanego problemu.

Materiał badania jest prawidłowo dobrany. Grupę badaną stanowiło 105 chorych (27 kobiet i 78 mężczyzn – średnia wieku $60 \pm 10,2$ lat) hospitalizowanych w Klinice Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego we Wrocławiu w trybie nagłym z powodu świeżego, pierwszego zawału mięśnia sercowego z uniesieniem odcinka ST. Opisy kryteriów włączenia i wykluczenia chorych do badania oraz wykonywania czynności diagnostycznych są wyczerpujące. Dobranie trzydziestu zdrowych ochotników pod względem płci i wieku jako grupy kontrolnej dla wartości referencyjnych białka ST-2 świadczy o głębokim naukowym doświadczeniu Doktorantki.

Metody badania opisane zostały bardzo dokładnie i przejrzysto, właściwie dla osiągnięcia zaplanowanego celu pracy. Na podkreślenie zasługuje dobranie grupy chorych leczonych wg najwyższego obowiązującego standardu leczenia (tzn. wszyscy chorzy poddani zostali zabiegowi udrożnienia tętnicy dozawałowej i pierwotnej angioplastyki z użyciem stentu uwalniającego lek antymitotyczny).

Zwraca uwagę dokładność zaplanowanego badania, tzn. rejestracja obrazów najwyższej klasy aparatem echokardiograficznym, niezależna analiza w trybie off line, pomiary parametrów struktury i funkcji serca zgodnie z rekomendacjami Amerykańskiego Towarzystwa Echokardiograficznego i Europejskiej Asocjacji Obrazowania Serca i Naczyń, która świadczy między innymi o tym, że Autorka ma świadomość potencjalnych ograniczeń prac naukowych.

Opis analizy statystycznej, zarówno zmiennych ciągłych w rozkładzie normalnym, jak i innym niż normalny, jest prawidłowy i nowoczesny, co dowodzi opanowania przez Doktorantkę właściwych metod analitycznych.

Wyniki badań stanowią o dużej wartości poznawczej rozprawy. Są opisane klarownym językiem. Istotne dane zestawiono w przejrzystych 12 tabelach oraz adekwatnych 17 rycinach. Należy podkreślić niezwykłą dokładność i rzetelność analizy oraz umiejętność kwalifikacji chorych do grup ryzyka. Kwalifikacja chorych na podstawie wartości szczytowego zużycia tlenu uzyskanych w teście spiroergometrycznym po 6 tygodniach od zawału, obiektywizuje stan kliniczny badanego. Doktorantka m.in. stwierdziła, że wartość pola pod krzywą (AUC) określająca przydatność testu w identyfikacji zaburzeń tolerancji wysiłku dla odkształcenia podłużnego lewej komory była najwyższa wśród testowanych parametrów i wynosiła 0,70. GLS był parametrem najlepiej identyfikującym chorych z upośledzoną tolerancją wysiłku. Optymalny punkt odcięcia dla GLS identyfikujący upośledzoną tolerancję wysiłku wynosił 12,3%.

Omówienie stanowi klarowną prezentację wyników pracy Doktorantki. Autorka stwierdziła niekorzystny przebieg kliniczny u chorych po zawale mięśnia sercowego z uniesieniem odcinka ST, mimo nowoczesnego leczenia farmakologicznego i interwencyjnego, aż u 66% badanych. Niestety żaden z badanych markerów nie odzwierciedla wszystkich aspektów patofizjologicznych niewydolności serca. Najlepszym pojedynczym predyktorem upośledzenia tolerancji wysiłku okazało się odkształcenie mięśnia sercowego w kierunku podłużnym.

Z uzyskanych danych wynika, iż jedynie odkształcenie podłużne LK i oznaczenie białka ST-2 przyczynia się do poprawy predykcji rozwoju zaburzeń tolerancji wysiłku po zawale serca z uniesieniem odcinka ST. Uwzględnienie takich markerów laboratoryjnych jak BNP i ST-2 zwiększa skuteczność predykcyjną czynników klinicznych, natomiast dodanie markera obrazowego w postaci GLS nieprzekraczającego 12,3% powoduje dalszy wzrost potencjału prognostycznego modelu opartego na czynnikach klinicznych i laboratoryjnych.

Autorka dowodzi doskonałej znajomości literatury dostępnej w badanym zakresie i umiejętności jej krytycznej analizy w zestawieniu z wynikami własnymi. Dyskusja

stanowi bardzo wartościową część tej rozprawy, zaś podrozdział dotyczący ograniczeń pracy świadczy o dojrzałości naukowej Doktorantki.

Ograniczenia pracy odzwierciedlają rzetelność naukową Autorki, która akcentuje zarówno niewielką relatywnie grupę badaną, jak również brak seryjności wykonanych badań. Wskazuje na brak oznaczeń laboratoryjnych markerów zapalnych, które niewątpliwie odgrywają dużą rolę w mechanizmie powstania i przebudowy u chorych po zawale mięśnia sercowego.

Wnioski stanowią poprawne zamknięcie całości wyводу. Zawierają one najistotniejsze implikacje wykonanych badań:

1. Rozwój zaburzeń tolerancji wysiłku u chorych po zawale mięśnia sercowego z uniesieniem odcinka ST jest w niezależny sposób determinowany przez mierzone we wczesnym okresie pozawałowym GLS i ST-2.
2. Obniżone wartości wczesnopozawałowego GLS nieprzekraczające 12,3% charakteryzują się wysoką specyficznnością i dodatnią wartością predykcyjną w identyfikacji zaburzeń tolerancji wysiłku w obserwacji 6-tygodniowej, przewyższając w tym aspekcie markery laboratoryjne ST-2, BNP i troponinę I.
3. Podejście diagnostyczne z wykorzystaniem szerokiego spektrum markerów przyczynia się do poprawy predykcji rozwoju zaburzeń tolerancji wysiłku po zawale serca z uniesieniem odcinka ST. Uwzględnienie markerów laboratoryjnych BNP i ST-2 zwiększa skuteczność predykcyjną czynników klinicznych, natomiast dodanie markera obrazowego w postaci GLS powoduje dalszy wzrost potencjału prognostycznego modelu opartego na czynnikach klinicznych i laboratoryjnych.

Wnioski ww. są istotnym głosem w dyskusji.

Streszczenia w języku polskim i angielskim prawidłowo podsumowują najważniejsze aspekty rozprawy.

Wykaz stosowanych skrótów zamieszczony w porządku alfabetycznym na początku pracy ułatwia jej lekturę, pozwalając na szybką orientację w terminologii używanej przez Doktorantkę.

Piśmiennictwo jest niezwykle obszerne i właściwie wybrane, a jego dobór potwierdza bardzo dobrą znajomość dostępnej literatury z zakresu tematyki rozprawy.

Należy podkreślić, że praca powstała pod kierunkiem Pana Profesora Wojciecha Kosmali, którego osoba jest gwarantem najwyższej naukowej jakości i doskonałego warsztatu badawczego.

Podsumowując, stwierdzam że przedstawiona mi do recenzji rozprawa stanowi oryginalne dokonanie Doktorantki i świadczy o doskonałym opanowaniu warsztatu pracy naukowej, oczekiwanym od kandydatki na stopień doktora nauk medycznych.

W mojej ocenie rozprawa **lek. Anny Kamili Woźnickiej** z pewnością spełnia, a nawet wykracza ponad standard wymogów stawianych analogicznym pracom. W związku z tym proszę Wysoką Radę Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu o dopuszczenie jej Autorki do dalszych części przewodu doktorskiego oraz wnoszę o wyróżnienie pracy za szczególną oryginalność badania oraz istotne znaczenie wyników dla rozwoju dyscypliny naukowej.

Prof. nadzw. dr. hab. n. med.
Robert Olszewski
Specjalista Chorób Wewnętrznych
KARDIOLOG
nr 1711607

Warszawa, 2018/07/16